

Investeer **NIET** in de bom!

*Financiële instellingen in België
en investeringen in kernwapenproducenten
2018*

FAIRFIN
meer dan geld

BankWijzer

Inhoudsopgave

<i>Belangrijkste bevindingen</i>	3
<i>Inleiding en methodologie</i>	5
<i>Internationale context</i>	6
<i>België en de bom</i>	7
<i>20 grootste kernwapenproducenten</i>	8
<i>Wettelijk verbod op financiering controversiële wapens</i>	10
<i>Betrokkenheid van financiële instellingen actief in België</i>	11
<i>Aanbevelingen</i>	25
<i>Investerings per bank</i>	26

Belangrijkste bevindingen

Uit gedetailleerde cijfers die voor dit Belgisch onderzoek werden geanalyseerd, blijkt **dat 7 van de 12 onderzochte banken betrokken** zijn bij de financiering van de 20 grootste kernwapenproducenten, voor **meer dan 17 miljard USD**. BNP Paribas en Deutsche Bank zijn veruit de grootste investeerders blijkt uit het rapport, samen goed voor 90% van de investeringen in kernwapenproducenten door financiële instellingen in België.

—
BNP Paribas heeft een zwak beleid en investeert hierdoor **8,97 miljard USD** in alle van de 20 grootste kernwapenproducenten ter wereld. De bank voorziet voor bepaalde landen geen enkele voorzorgsmaatregel wat heel zorgwekkend is.

—
Deutsche Bank had tot voor kort voor **7,22 miljard USD** investeringen staan in 17 kernwapenbedrijven. De bank heeft haar beleid recent verstrengd, maar het blijft nog matig. Toch hopen we dat dit zal resulteren in een afbouw van de investeringen.

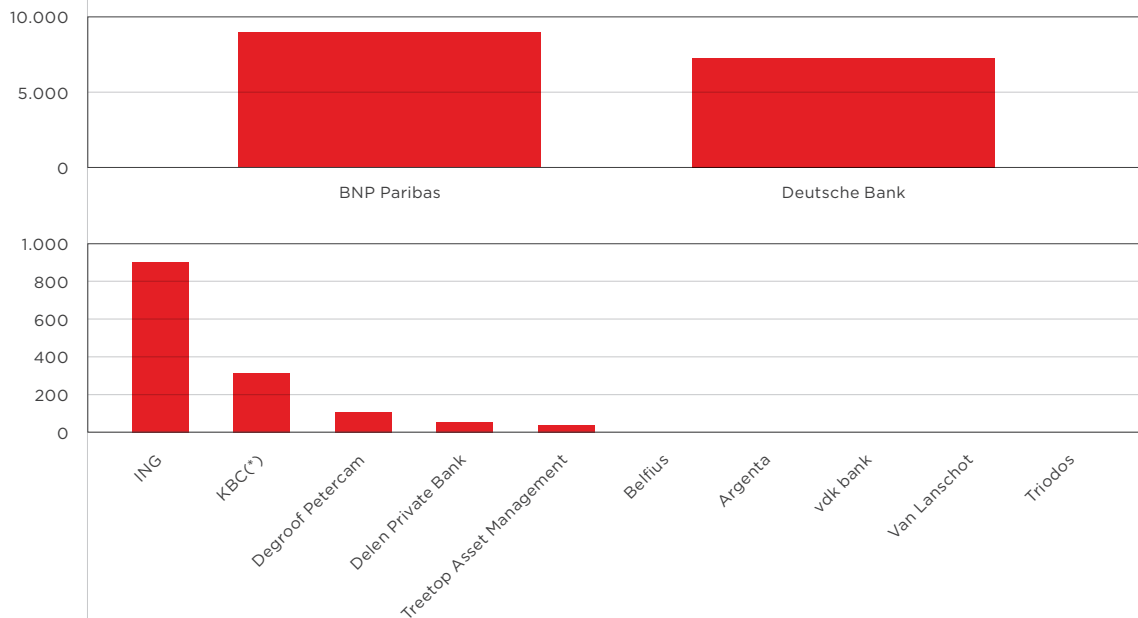
—
ING belegt voor meer dan **900 miljoen USD** in zeven kernwapenproducenten. Ze heeft een matig beleid wat betreft kernwapens, met bepaalde voorzorgsmaatregelen. Helaas bieden die niet voldoende garantie.

—
KBC heeft sinds de publicatie van het Don't Bank on the Bomb rapport in maart 2018 een nieuw verstrengd beleid gepubliceerd. Daarenboven heeft de bank een groot deel van de wapenproducenten op haar publieke *blacklist* gezet.

—
Bij de asset managers **Degroof Petercam**, **Delen Private Bank** en **Treetop Asset Management** werden eveneens investeringen gevonden. Zij beschikken daarenboven niet over een publiek beleid. Wel zou Delen Private Bank haar investering ondertussen hebben verkocht. Ook Degroof Petercam heeft investeringen van de hand gedaan.

—
Belfius, **Argenta**, **vdk bank**, **Van Lanschot** en **Triodos** beschikken over een matig tot streng en publiek beleid. Bij deze banken werden in de steekproef geen financieringen gevonden.

INVESTERINGEN IN KERNWAPENPRODUCENTEN (MILJOEN USD)

	Gedetailleerde cijfers Belgisch rapport sept. 2018 (miljoen USD)	Aantal bedrijven	Huidig beleid rond kernwapens
BNP Paribas	8.972	20	zwak beleid
Deutsche Bank	7.221	17	nieuw matig beleid
ING	903	7	matig beleid
KBC (*)	315	15	nieuw streng beleid + publieke blacklist
Degroof Petercam (**)	108	10	geen publiek beleid
Delen Private Bank (***)	54	1	geen publiek beleid
Treetop Asset Management	40	2	geen publiek beleid
Belfius	0	0	matig beleid
Argenta	0	0	streng beleid
vdk bank	0	0	streng beleid
Van Lanschot	0	0	streng beleid + publieke blacklist
Triodos	0	0	streng beleid + publieke witte lijst
TOTAAL (miljoen USD)	17.612		

(*) KBC beschikt over een nieuw publiek beleid en uitsluitingslijst

(**) Degroof Petercam verkocht haar investering in Fluor.

(***) Delen Private Bank heeft haar investering verkocht

Inleiding en methodologie

Er zijn 15.000 kernwapens in de wereld. Zij vormen een catastrofale bedreiging voor mens en planeet. Zelfs een beperkte kernwapenoorlog, met 100 (kleine) kernbommen met een explosiekracht van de bom die Hiroshima vernietigde, kan op termijn 1 miljard doden tot gevolg hebben. Die 100 kernexplosies zouden zoveel stof in de atmosfeer brengen, dat het zonlicht geblokkeerd geraakt en er op massale schaal voedseltekorten zouden optreden. Dat uiteraard nadat er ogenblikkelijk volledige steden van de kaart geveegd zijn en miljoenen mensen verbrand, verkoold en verdamppt.

Kernwapens zijn zonder enige twijfel de meest vernietigende en controversiële wapens ooit. Hoog tijd om er afscheid van te nemen. Een van de maatregelen die daarvoor noodzakelijk is, is de financiering ervan droog te leggen. **Vandaag de dag maken financiële instellingen grote winsten door te investeren in kernwapens.** Dit moet stoppen.

Daarom wordt het internationale rapport 'Don't bank on the Bomb' met regelmaat gepubliceerd. Welke financiële instellingen investeren in welke kernwapenproducenten? Wordt ons spaargeld gebruikt om kernwapens te produceren? En welke financiële instellingen geven het goede voorbeeld en wijzen andere banken de weg met een on-dubbelzinnig investeringsbeleid dat financiering van kernwapenproducenten verbiedt?

In maart 2018 werd het internationale rapport 'Don't Bank on the Bomb 2018' gepubliceerd⁽¹⁾. Dit maakt deel uit van een internationale campagne van PAX en ICAN. Voor dat rapport wordt een selectie gemaakt van de belangrijkste investeringen in de **20 grootste kernwapenproducenten** door financiële instellingen wereldwijd, voor de periode van juni 2014 tot oktober 2017. In 2017 investeren 329 financiële instellingen uit 24 landen in totaal zo'n **525 miljard USD** in kernwapenproductie.

In dit specifieke onderzoek naar **financiële instellingen die actief zijn in België** hebben we een meer gedetailleerde analyse gemaakt van de investeringen in kernwapenproducenten. Voor verschillende financiële instellingen zijn er bijkomende investeringen gevonden. In totaal kwamen voor **17,61 miljard USD** investeringen in kernwapens aan het licht door 7 van de 12 onderzochte financiële instellingen actief in België. Dat betekent nog een slordige 1,5 miljard USD méér dan in het rapport van maart 2018. Via dit bijkomend onderzoek vonden we ook enkele bijkomende kleine financiële instellingen die betrokken zijn bij kernwapens.

(1) <https://www.dontbankonthebomb.com/2018-dont-bank-on-the-bomb/>

Internationale context

Meer dan 60 landen ondertekenden het nieuwe VN-kernwapenverbod dat op 7 juli 2017 werd aangenomen en sinds 20 september 2017 open staat ter ondertekening. Ook het ratificatieproces werd al opgestart. Het nieuwe verdrag wordt van kracht zodra 50 landen het ratificeren. Dit nieuwe verdrag verbiedt het gebruik, het dreigen met gebruik, de ontwikkeling, het testen, de aanmaak, de verwerving, het bezit, de opslag en transfer van kernwapens. Daarnaast wordt ook eender welke vorm van assistentie bij kernwapenactiviteiten verboden, net als het stationeren van kernwapens.

Hoewel het nieuwe VN-kernwapenverbod dus nog niet van kracht is, is er nauwelijks 14 maanden na de aanname al een **concrete impact merkbaar**. Verschillende banken, pensioenfondsen en investeringsmaatschappijen kondigden aan te **desinvesteren** uit kernwapens, zowel wereldwijd als in België. Zowel KBC als Deutsche Bank kondigden een **nieuw uitsluitingbeleid** tegenover kernwapens aan. De banken haalden het VN-kernwapenverbod aan als een belangrijke factor in deze beleidswijziging.

Belgische spaarders lijken dergelijke beleidswijzigingen sterk te kunnen appreciëren. Uit een internationale peiling van juli 2018⁽²⁾ blijkt dat 68% van de Belgen het onaanvaardbaar vindt dat financiële instellingen investeren in kernwapens. In Nederland is dat percentage zelfs 71%, in Duitsland 72% en in Italië 78%.

(2) 1048 Belgen werden bevroegd door YouGov in juni 2018.
<http://www.icanw.org/campaign-news/yougovpoll-europeans-reject-us-nuclear-weapons-support-tpnw-nuclearba/>

België en de bom

België is geen officiële kernwapenstaat, maar het is een publiek geheim dat op de militaire luchtmachtbasis van Kleine-Brogel 10 tot 20 Amerikaanse B61 kernbommen liggen in NAVO-verband. Belgische piloten worden getraind om met Belgische F16-gevechtsvliegtuigen de kernbommen in te zetten. De Belgische regering heeft beslist om nieuwe gevechtsvliegtuigen aan te kopen en sluit niet uit dat deze de capaciteit moeten hebben om kernwapens te droppen. De kernbommen die in België liggen, worden gemoderniseerd. Ze worden wellicht in de periode 2020-2021 vervangen door een nieuw type B61-12 kernbom dat over een nieuw staartstuk zal beschikken en daarom 'accurater' kan afgeleverd worden. Nieuwe kernbommen, in combinatie met nieuwe gevechtsvliegtuigen die misschien over *stealth*-capaciteit beschikken (minder detecteerbaar via radar) vormen een serieuze verandering van de kernwapencapaciteit van de luchtmacht.

België schendt daarmee naar geest en letter de hoeksteen van het internationale non-proliferatieregime, het Non-Proliferatieverdrag (NPV, 1970). Niet-erkende kernwapenstaten zoals België mogen volgens dit verdrag geen kernwapens ontvangen (Artikel 2). België moet zich conformeren naar haar eigen verdragsrechtelijke verplichtingen en onverwijld de kernwapens laten verwijderen van het grondgebied.

20 grootste kernwapen-producenten

Het totaal kernwapenarsenaal in de wereld bedraagt anno 2018 zo'n 15.000 kernwapens. De negen landen die over kernwapens beschikken zijn bezig met de modernisering ervan, een zeer dure aangelegenheid die resulteert in nieuwe en meer bruikbare kernwapens. De vooruitgeschoven Amerikaanse kernwapens die in België, Nederland, Italië, Duitsland en Turkije gestockeerd zijn, worden ook gemoderniseerd door de VS.

In de VS, Groot-Brittannië, Frankrijk en India gebeurt de modernisering vooral door private bedrijven. Een opsomming van de bedrijven verantwoordelijk voor de hoofdcomponenten van de kernwapens vindt u hieronder. In Rusland, China, Israël, Pakistan en Noord-Korea gebeurt het onderhoud en de modernisering vooral of exclusief door overheidsagentschappen.

Onderstaande lijst is een poging om de belangrijkste bedrijven in beeld te brengen die betrokken zijn bij de productie van de hoofdcomponenten van kernwapens. Het is zeker geen exhaustieve lijst, er zijn nog veel meer bedrijven direct of indirect betrokken bij de productie van kernwapenonderdelen⁽³⁾. De totale kernwapenindustrie is dus nog veel groter. Onderstaande 20 bedrijven hebben hun hoofdzetel in de VS, Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië, Nederland of India.

Aecom is de grootste aannemer van opdrachten voor de kernwapenlaboratoria van de VS waar de ontwikkeling en modernisering van nieuwe kernwapens plaatsvindt.

Aerojet Rocketdyne produceert voortstuwingssystemen en andere hoofdonderdelen voor de Amerikaanse en Britse Trident II (D5) duikboot gelanceerde raketten en de Amerikaanse Minuteman III Intercontinentale raketten.

Airbus Group produceert hoofdonderdelen voor zowel vanaf duikboten of vanuit de lucht gelanceerde Franse raketten.

BAE Systems is actief betrokken bij de ondersteuning van de Amerikaanse en Britse Trident systemen en de Minuteman raketten van de VS.

>

(3) methodologie: <https://www.dontbankonthebomb.com/2018-dont-bank-on-the-bomb/>

Bechtel is de hoofdaannemer van kernwapenlaboratoria van de VS.

Boeing produceert hoofdcomponenten voor de Amerikaanse en Britse Trident II (D5) duikboot gelanceerde raketten en de Amerikaanse Minuteman III Intercontinentale raketten.

BWX Technologies is een hoofdaannemer van kernwapenlaboratoria van de VS.

CH2M Hill is een hoofdaannemer van de kernwapenlaboratoria van de VS.

Fluor is de hoofdaannemer voor de Amerikaanse kernwapenfaciliteit verantwoordelijk voor de productie van Tritium.

General Dynamics produceert hoofdcomponenten van de Amerikaanse en Britse Trident II (D5) duikboot gelanceerde raketten.

Honeywell International beheert en baat de faciliteit uit waar naar schatting 85% van alle niet-nucleaire componenten voor de kernwapens van de VS worden geproduceerd.

Huntington Ingalls Industries is een aannemer voor de Amerikaanse kernwapenfaciliteit verantwoordelijk voor de productie van Tritium.

Jacobs Engineering beheert het belangrijkste kernwapenlabo van Groot Brittannië.

Larsen & Toubro ontwikkelde lanceersystemen voor de Indische kernraketten.

Lockheed Martin is betrokken bij de upgrades van de Trident II (D5) raketsystemen van de VS en Groot Brittannië, beheert mee het kernwapenlabo van de Groot Brittannië alsook verschillende kernwapenfaciliteiten in de VS.

Northrop Grumman is betrokken bij de upgrades van de Trident II (D5) raketsystemen van de VS en Groot Brittannië, de Minuteman III raketten van de VS en betrokken bij het beheer van verschillende kernwapenfaciliteiten in de VS.

Orbital ATK is betrokken bij de upgrades van de Trident II (D5) raketsystemen van de VS en Groot Brittannië, de Minuteman III raketten van de VS en bij het beheer van verschillende kernwapenfaciliteiten in de VS.

Safran bouwt de M51 raketten van het Franse kernwapenarsenaal.

Serco is betrokken bij het beheer van het Britse kernwapenlabo.

Thales bouwt M51 raketten voor het Franse kernwapenarsenaal.

Wettelijk verbod op financiering van controversiële wapens

België is in het verleden wereldwijd voorloper geweest wat betreft een wettelijk verbod op de financiering van controversiële wapens, met de wet Mahoux die werd gestemd in 2006. Deze wet sprak slechts over clustermunities en anti-persoonsmijnen. Dankzij een wetswijziging in 2009 werden hier ook wapens met verarmd uranium aan toegevoegd⁽⁴⁾.

Over kernwapens (met verrijkt uranium of plutonium) wordt echter niet gesproken. Daarom is het belangrijk dat banken hun eigen verantwoordelijkheid nemen en een eigen beleid opstellen dat investeringen in kernwapens voorkomt. Verder wordt verwacht dat het nieuwe VN-kernwapenverbod op termijn ook het Belgisch wetgevend kader zal beïnvloeden en ook kernwapeninvesteringen in ons land verboden zullen worden. We pleiten dus voor een verdere uitbreiding van de wet Mahoux.

(4) http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2009071601&table_name=wet

Betrokkenheid van financiële instellingen actief in België

Financiële instellingen kunnen **op verschillende manieren betrokken** zijn bij de financiering van bedrijven. Ze kunnen een lening geven voor de algemene bedrijfsvoering of voor een specifiek project (projectfinanciering). Verder kan een bank een bedrijf begeleiden bij de uitgifte van aandelen of obligaties. Tenslotte kan ze ook aandelen of obligaties van deze bedrijven in beheer hebben, zowel voor eigen beheer als voor derden (voornamelijk institutionele of particuliere klanten). Al deze financieringsvormen werden in dit onderzoek opgenomen.

BNP Paribas

(8,97 miljard USD

– zwak beleid)

BNP Paribas is een grote internationale bank van Franse oorsprong. Ze is actief in 74 landen en de grootste bank in België, sinds haar overname van Fortis. Naar aanleiding van deze overname is de Belgische Staat de grootste individuele aandeelhouder, met 7,7% van de aandelen. BNP Paribas biedt zowel aan particuliere klanten als aan bedrijven en overheden bank- en verzekeringsdiensten aan.

BNP Paribas investeert in totaal voor **8,97 miljard USD** in alle twintig bedrijven van het Don't Bank on the Bomb rapport en is daarmee de koploper van banken actief in België.

BNP Paribas heeft sinds 2010 een publiek beleid aangaande de wapensector⁽⁵⁾. BNP Paribas beschouwt kernwapens als controversiële wapens. BNP Paribas verbiedt elke relatie met of investeringen in ondernemingen 'betrokken bij controversiële wapens'. Maar het maakt wel een belangrijke **uitzondering** op dit beleid voor de kernwapenprogramma's van NAVO-landen, die onder het Non-Proliferatieverdrag van de VN, kernwapens mogen bezitten. Het betreft hier met name de **VS, Groot-Brittannië en Frankrijk**.

Kan deze ene uitzondering ertoe leiden dat BNP Paribas, ondanks het feit dat ze kernwapens als controversiële wapens beschouwt, toch voor bijna 9 miljard USD geld ter beschikking stelt aan alle 20 wapenproducenten die in het rapport voorkomen? BNP Paribas voorziet daarenboven voor bepaalde landen geen voorzorgsmaatregelen. Men kan dus stellen dat dit een heel grote achterpoort is, of dat BNP Paribas de facto **geen effectief uitsluitingsbeleid** hanteert.

We adviseren BNP Paribas om een beleid op te stellen dat daadwerkelijk kernwapenproducenten en zeker hun kernwapenactiviteiten uitsluit, alsook een publiek consulteerbare uitsluitingslijst.

(5) [https://www.bnpparibasfortis.com/docs/default-source/pdf-\(en\)/csr---sector-policies/csr-sp-001-edefence.pdf?sfvrsn=10](https://www.bnpparibasfortis.com/docs/default-source/pdf-(en)/csr---sector-policies/csr-sp-001-edefence.pdf?sfvrsn=10)

Deutsche Bank

(7,22 miljard USD

– nieuw matig beleid)

Deutsche Bank is de grootste Duitse en een grote internationale bank. In België biedt de bank voornamelijk betalings- en investeringsdiensten aan aan particuliere klanten.

In het laatste Don't Bank on the Bomb rapport dat in maart 2018 werd gepubliceerd, kon men lezen dat Deutsche Bank in totaal voor 6,62 miljard USD aan investeringen in kernwapenproducenten uit had staan. Sindsdien heeft Deutsche Bank een **nieuw, strenger beleid** gepubliceerd⁽⁶⁾. Dit nieuwe beleid sluit bedrijven uit met 'duidelijke, directe banden' met controversiële wapenbedrijven, inclusief bedrijven die betrokken zijn bij kernwapens. De bank erkent dat "controversiële wapens onnodig lijden veroorzaken en een onevenredige humanitaire impact hebben op de burgerbevolking."

Dit betekent dat Deutsche Bank niet langer zal beleggen in bedrijven die zich bezighouden met de productie, distributie of het onderhoud van (hoofdcomponenten van) kernwapens. De bank beëindigt ook bestaande relaties met deze bedrijven. Dit is dus zeker een stap vooruit.

Het beleid maakt echter enkele **uitzonderingen** en verbiedt niet volledig alle investeringen in producenten van kernwapens. Er kunnen bijvoorbeeld nog steeds investeringen worden gedaan in delen van een bedrijf die **niet rechtstreeks** verband houden met de nucleaire wapenindustrie. Ook kunnen bedrijven die **deels betrokken** zijn in kernwapenproductie, verklaren dat het de ontvangen financiële middelen 'niet zal gebruiken voor de productie van kernwapens'. Dit houdt toch wel een groot risico in van betrokkenheid bij de productie van kernwapens. Daarom dringen we aan op een volledige uitsluiting van financiering van kernwapenproducenten.

We zijn dan ook benieuwd in welke mate de **7,22 miljard USD** investeringen die we hebben gevonden, zullen worden afgebouwd dankzij dit nieuwe beleid, of dat er nog achterpoortjes zullen blijven bestaan.

(6) https://www.db.com/newsroom_news/Controversial_Weapons_Principles_ENG.pdf

ING

(903 miljoen USD

– matig beleid)

ING is één van de vier grootbanken in België. Het is de grootste bank in Nederland en ook in verschillende landen wereldwijd actief. Ze biedt bank- en verzekeringsdiensten aan aan zowel particuliere klanten als aan bedrijven en overheden.

Uit dit rapport blijkt dat ING voor 903 miljoen USD investeert in 7 kernwapenproducenten. ING stelt dat ze geen ontwikkeling, productie, onderhoud of handel van kernwapens financiert. ING financiert wel gemengde bedrijven (die deels kernwapens produceren), maar zegt dat dit enkel mag dienen voor die activiteiten die niet gelinkt zijn aan kernwapens. Bijkomende voorwaarde is dat deze gemengde bedrijven hun hoofdkantoor hebben in een land waarvan de overheid het Non-Proliferatieverdrag heeft ondertekend. Net als bij Deutsche Bank, blijft er een risico bestaan van betrokkenheid bij de productie van kernwapens. Daarom dringen we aan op een volledige uitsluiting van financiering van kernwapenproducenten⁽⁷⁾.

(7) <https://www.ing.com/Sustainability/Our-Stance/Defence.html>

KBC

(315 miljoen USD

– nieuw streng beleid)

KBC is één van de vier grootbanken in België en is daarnaast actief in Oost-Europa. Ze biedt bank- en verzekeringsdiensten aan, aan zowel particuliere klanten als aan bedrijven en overheden.

Volgens het Don't Bank on the Bomb rapport van maart 2018 investeerde KBC voor 45 miljoen USD in SERCO, één van de 20 kernwapenproducenten uit dit rapport. Als reactie hierop heeft KBC besloten om haar beleid aan te scherpen en kernwapenproducenten uit te sluiten. Dat is een goede zaak, want uit de meer gedetailleerde cijfers blijkt dat de betrokkenheid van KBC niet 45 miljoen maar **315 miljoen USD** bedroeg.

Sinds 1 juli 2018 heeft KBC haar **beleid verstrengd** en beschouwt ze kernwapens voortaan als 'controversiële wapens', waardoor bedrijven die betrokken zijn bij de productie of ontwikkeling van kernwapens uitgesloten worden van alle activiteiten van KBC⁽⁸⁾.

De meeste financiële instellingen beperken zich wat betreft controversiële wapens tot de nauwe definitie van de wet Mahoux uit 2007, die enkel clustermunitie en antipersoonsmijnen omvat. Deze financiële instellingen beweren op basis hiervan dat ze een duurzaam beleid voeren, maar eigenlijk doen ze niets anders dan de wet volgen.

KBC gaat dus een stap verder. De bank **verwijst** in haar vernieuwde beleid **expliciet** naar het **nieuwe VN-kernwapenverbod**, dat in juli 2017 door 122 VN-lidstaten werd aangenomen, om te bepalen dat kernwapens ook als controversieel gecatalogeerd en dus uitgesloten dienen te worden. Wij prijzen KBC dan ook voor deze belangrijke beleidsverandering ten aanzien van kernwapens.

De uitsluiting van controversiële wapens maakt deel uit van het '**Blacklist beleid**'⁽⁹⁾ van KBC. Dit beleid is van toepassing voor **bijna alle activiteiten** van de bank. Er wordt een uitzondering gemaakt voor index-, hedge- en externe fondsen, alsook voor institutionele mandaten en transacties op aanvraag van de klant ('*execution only*'). Met andere woorden, de investeringen staan dus niet op het schap van de bank, maar zijn wel op vraag van de klant mogelijk. Zelfs indien de bank geen actieve promotie maakt voor deze investeringen, heeft zij een morele verantwoordelijkheid bij het feit dat geld naar deze onethische bedrijven worden doorgesluisd. KBC stelt dat deze uitzonderingen ten opzichte van de rest van haar activiteiten slechts een peulenschil vertegenwoordigen.

>

(8) <https://newsroom.kbc.com/kbc-legt-de-lat-voor-zichzelf-hoger-inzake-duurzaamheidsbeleid>

(9) https://www.kbc.com/en/system/files/doc/sustainabilityreponsability/FrameworkPolicies/CSD_KBCGroupPolicyonBlacklistedCompanies.pdf

Een bijkomend positief punt is dat KBC niet enkel haar beleid over uitgesloten bedrijven publiek maakt maar ook de volledige **lijst van uitgesloten bedrijven**⁽¹⁰⁾ zelf. Dit geeft ons de mogelijkheid om een duidelijk beeld te hebben van hoe de bank het beleid concreet toepast en in hoeverre het beleid al dan niet strikt wordt toegepast. Er bestaan verschillende publieke zwarte lijsten vanuit NGO's en bepaalde institutionele beleggers. Binnen de financiële instellingen zelf is dit echter uitzonderlijk. Dit initiatief van KBC kan dus zeker als inspiratie dienen voor andere banken.

Zo hebben we kunnen zien dat **achttien van de twintig bedrijven** van het Don't Bank on the Bomb rapport wel degelijk werden opgenomen **op de blacklist of uitsluitingslijst**. De twee bedrijven die hierin niet werden opgenomen zijn Bechtel en CH2M Hill. In de meest recente steekproef werd geen betrokkenheid gevonden bij deze bedrijven vanwege KBC, maar dat kan in de toekomst wel het geval zijn, als deze niet expliciet uitgesloten worden. KBC heeft bevestigd dat deze twee bedrijven momenteel niet worden uitgesloten, zonder bijkomende uitleg.

We hopen dat dit in de nabije toekomst wel het geval zal zijn. We adviseren KBC om geen uitzonderingen te maken op haar beleid.

(10) [9https://www.kbc.com/en/system/files/doc/sustainabilityreponsability/FrameworkPolicies/CSD_KBCBlacklist.pdf](https://www.kbc.com/en/system/files/doc/sustainabilityreponsability/FrameworkPolicies/CSD_KBCBlacklist.pdf)

Degroof Petercam

(108 miljoen USD

– geen publiek beleid)

Degroof Petercam is een kleine Belgische vermogensbeheerder voor institutionele en *private banking* klanten. Uit het recent onderzoek blijkt dat de bank investeert in 10 kernwapenbedrijven voor een totaal van 108 miljoen USD.

In het Don't Bank on the Bomb rapport van maart 2018 werd gesproken van een betrokkenheid bij slechts 1 kernwapenbedrijf Fluor, voor 16 miljoen USD. Deze investering is volgens de bank intussen van de hand gedaan.

Degroof Petercam hanteert een **volledige uitsluiting** uit een deel van de portefeuilles, namelijk voor haar duurzame investeringsproducten en institutionele portefeuilles. Daar worden de luchtvaart- en defensiesector, alsook andere bedrijven met een link met nucleaire wapens uitgesloten. Het 'beleid inzake controversiële activiteiten in het kader van duurzame beleggingen' zou volgens de bank publiek zijn, maar is niet terug te vinden op de website.

Voor andere portefeuilles sluit Degroof Petercam (enkel) bedrijven uit die belangrijke componenten produceren die specifiek werden vervaardigd voor kernwapens. Van de 20 bedrijven van het Don't Bank on the Bomb rapport worden enkele bedrijven daardoor **momenteel niet uitgesloten** uit de actief beheerde fondsen (Airbus, Thales en Safran) en indexfondsen (Airbus, Thales en Safran, alsook Honeywell en BAE.)

Degroof Petercam stelt in een reactie dat deze bedrijven een belangrijke meerwaarde zouden bieden bij technologisch onderzoek en ontwikkeling. Voor indexfondsen wenst men uitsluitingen te beperken om niet teveel af te wijken van bepaalde *benchmarks*.

De bank stelt dat deze investeringen verwaarloosbaar zijn omdat ze slechts 0,3% van de totale portefeuille onder beheer bedragen. We denken dat dit een reden temeer is om zulke investeringen volledig uit de portefeuille te weren. We hopen dan ook dat de bank in de toekomst een consequenter beleid zal hanteren.

Verder hebben we geen feedback bekomen wat betreft de 4 andere kernwapenbedrijven waarin de bank investeert.

Delen Private Bank

(54 miljoen USD

– geen publiek beleid)

Delen Private Bank is een kleine Belgische vermogensbeheerder voor private banking klanten, die deel uitmaakt van de holding Ackermans & van Haaren.

In het Don't Bank on the Bomb **rapport van 2015** werd gesproken van een betrokkenheid van de holding Ackermans & van Haaren bij één van de twintig grootste kernwapenproducenten, voor een totaal van 51 miljoen USD. In reactie hierop kondigde Ackermans & van Haaren aan dat de investering onmiddellijk zou stopgezet worden. Daarover werd bericht op de Don't Bank on the Bomb website⁽¹¹⁾ en werd Ackermans & van Haaren (de groep achter Delen Private Bank) geprezen voor deze beslissing.

Sinds 2016 zou Delen Private Bank over een **uitsluitingsbeleid** beschikken. In het laatste onderzoek hebben we echter opnieuw een investering gevonden in kernwapens door Ackermans & van Haaren, via haar dochteronderneming Delen Private bank, voor **53 miljoen USD** in Honeywell International.

In een reactie stelt Delen Private Bank dat de investering in Honeywell **in juli 2017** werd **verkocht**, naar aanleiding van een negatieve beoordeling die toen werd gemaakt bij een periodieke screening van de portefeuille. Het is alvast positief dat de investeringen momenteel niet meer in de boeken staan. Het is echter spijtig en verwonderlijk dat die er in een recent verleden wel zijn geweest. Delen Private Bank lijkt namelijk, op basis van haar website, belang te hechten aan verantwoord vermogensbeheer⁽¹²⁾. Daar wordt gesteld dat onder andere de 'wapenindustrie' wordt uitgesloten. Bij de vijf waarden⁽¹³⁾ van de bank kan men lezen dat transparante communicatie, integriteit en verantwoord vermogensbeheer hoog in het vaandel worden gedragen. Bij uitsluitingen wordt daar verwezen naar 'productie van controversiële wapens'.

Het is niet duidelijk welke activiteiten of soort bedrijven precies wel of niet worden uitgesloten. Naast enkele vage verwijzingen kunnen we op de website **geen publiek gedetailleerd verantwoord vermogensbeleid** terugvinden. We hopen dat die in de toekomst in alle transparantie ter beschikking zal worden gesteld van klanten en andere belanghebbenden en dat het eigen uitsluitingsbeleid t.a.v. wapens strikt wordt nageleefd.

(11) www.dontbankonthebomb.com/ackermans-van-haaren-divests-from-fluor

(12) <https://www.delen.be/nl/onze-aanpak/verantwoord-vermogensbeheer>

(13) <https://www.delen.be/nl/dossiers/waarden>

Treetop Asset Management

**(40 miljoen USD
– geen publiek beleid)**

Treetop Asset Management is een kleine Belgische vermogensbeheerder voor private banking klanten.

Er werden voor 40 miljoen USD investeringen in 2 kernwapenbedrijven gevonden bij Treetop Asset Management. Deze financiële instelling beschikt niet over een publiek duurzaam investeringsbeleid, noch algemeen, noch specifiek over kernwapens. We hebben daarenboven geen reactie ontvangen op de informatie die we Treetop hebben overgemaakt. We hopen dat deze beheerder in de nabije toekomst werk zal maken van een transparant, duurzaam en ethisch beleggingsbeleid.

Belfius

(0 USD

– matig beleid)

Belfius is één van de vier grootbanken in België en enkel in België actief. Ze biedt bank- en verzekeringsdiensten aan aan zowel particuliere klanten als aan bedrijven en overheden. Sinds de val van Dexia is Belfius voor 100% in handen van de Belgische staat.

Belfius hanteert verschillende regels naargelang haar activiteiten⁽¹⁴⁾. Voor **project-financiering** wordt de wapenindustrie uitgesloten, behalve wat betreft detectie en communicatie, logistieke ondersteuning en humane interventies en preventie en opleiding. Bij ondernemingsfinanciering worden bedrijven uitgesloten die **meer dan 50%** van hun omzet uit de productie van wapens (en gerelateerde activiteiten) halen.

Voor beleggingsfondsen houdt Belfius geen participaties aan in de wapen- en defensie-sector. Voor duurzame beleggingsfondsen is daarenboven indirecte investering eveneens verboden. Dit verbod geldt echter niet voor indexfondsen. Het is een goede zaak dat Belfius een specifiek beleid heeft wat betreft de wapenindustrie, maar we merken dat er nog veel **achterpoortjes en verschillende interpretaties** mogelijk zijn.

Belfius werkt nauw samen met Candriam Asset Management voor haar beleggingsaanbod. Zowel voor Belfius als voor Candriam werden er geen investeringen gevonden in kernwapenproducenten. Voor de **moedermaatschappij van Candriam, New York Life**, zijn er echter wel voor **2,18 miljard USD** investeringen gevonden.

We adviseren Belfius om een strenger beleid te hanteren wat betreft kernwapenproducenten, want de huidige bepalingen maken ongewenste onethische investeringen in kernwapens in de praktijk mogelijk. Als overheidsbank zou Belfius des te meer gehoor moeten hebben voor de verzuchtingen van haar klanten en de Belgische bevolking in het algemeen.

(14) <https://www.belfius.be/common/NL/multimedia/.../AboutUs/social.../gun-policy.pdf>

Argenta (0 USD

– streng beleid)

Argenta is een Belgische middelgrote bank, die ook in Nederland actief is. Ze biedt voornamelijk bank- en verzekeringsdiensten aan aan particuliere klanten.

Argenta stelt in een **publiek Ethisch Handvest** dat ze geen kredieten verleent aan controversiële sectoren zoals de productie en ontwikkeling van, of de handel in wapens – of aan sectoren die een risico voor het milieu betekenen. Er wordt echter niet gesproken over beleggingsportefeuilles voor eigen beheer of voor derden.

In haar activiteiten- en duurzaamheidsverslag 2017⁽¹⁵⁾ beschrijft Argenta haar aanpak voor haar beleggingsportefeuille. Argenta baseert zich hiervoor op de exclusielijst van het Noorse Staatsfonds en investeert niet in bedrijven die op deze lijst voorkomen. De **exclusielijst van het Noorse Staatsfonds** weert bedrijven uit zijn investeringsuniversum op basis van product- of gedragogerelateerde criteria. Bij productgerelateerde uitsluitingen gaat het om bedrijven die zelf – of via entiteiten waarover ze de controle hebben – energie produceren op basis van steenkool, die tabak produceren, wapens produceren of die door wapengebruik humanitaire principes schenden, clusterwapens produceren of militair materiaal verkopen aan bepaalde landen.

(15) <https://www.argenta.be/portalservlet/content/atom/contentRepository/content/Activiteiten-%20en%20duurzaamheidsverslag%202017.pdf?id=f18d707e-bdc4-4cda-aab8-ac883dcfdc0d>

vdk bank

(0 USD

– streng beleid)

vdk bank is een kleine Belgische bank, die momenteel voornamelijk in Oost- en West-Vlaanderen bank- en verzekeringsdiensten aanbiedt aan particuliere klanten, alsook aan bedrijven en overheden.

Er zijn in het rapport geen investeringen gevonden door vdk in kernwapenproductie. vdk sluit de **hele wapenindustrie** uit van haar beleggingsuniversum, inclusief alle producenten van kernwapens⁽¹⁶⁾. Bedrijven die deel uitmaken van een *joint venture* waarbinnen nucleaire wapens worden geproduceerd vallen hier echter niet onder. vdk bank volgt de uitsluitingslijst van het Noors Pensioenfonds maar publiceert geen eigen uitsluitingslijst op haar website.

Op dit moment is het uitsluitingsbeleid van vdk van toepassing op alle soorten investeringen en diensten die de bank aanbiedt. Het beleid is **echter niet** van toepassing op investeringen en diensten van **externe vermogensbeheerders**.

vdk bank heeft sinds kort een samenwerkingsverband opgezet met **Allianz** voor de verkoop van verzekeringen. Allianz is als grote institutionele belegger vernoemd in het Don't Bank on the Bomb 2018 rapport als investeerder in kernwapens. Hier is echter geen geld van vdk bank klanten bij betrokken. De verzekeringsproducten van Allianz die vdk aanbiedt, zijn schadeverzekeringen, zoals een brandverzekering voor een huis – en geen beleggingsverzekeringen. vdk bank stelt wel dat ze Allianz heeft aangesproken in verband met haar betrokkenheid bij de financiering van kernwapens. vdk bank heeft ook besloten om aandelen of obligaties van Allianz uit haar beleggingsproducten te weren, om een eventuele onrechtstreekse betrokkenheid te vermijden. We adviseren vdk bank om verder in dialoog te gaan met haar externe partners.

(16) <https://www.vdk.be/over-vdk/duurzaam-bankieren/policy>

Van Lanschot

(0 USD

– streng beleid)

Van Lanschot is een kleine bank van Nederlandse oorsprong. Ze biedt in België voornamelijk spaar- en beleggingsdiensten aan aan particuliere klanten.

Van Lanschot financiert of belegt niet in bedrijven die zich bezighouden met de ontwikkeling, productie, testen, opslaan, onderhouden en verkopen van controversiële wapens, inclusief nucleaire wapens, of van essentiële componenten voor deze wapens.⁽¹⁷⁾

Het uitsluitingsbeleid van Van Lanschot is van toepassing op alle soorten beleggingen en diensten aangeboden door de bank zelf. Echter niet alle fondsen die beheerd worden door externe vermogensbeheerders namens Van Lanschot vallen onder het kernwapenbeleid van Van Lanschot. De bank legt echter aan haar klanten uit of deze investeringen al dan niet voldoen aan haar beleid en laat de beslissing om te desinvesteren bij de klant.

Kempen & Co, de vermogensbeheerder en dochteronderneming van Van Lanschot, houdt een publieke lijst met uitsluitingen bij.⁽¹⁸⁾

(17) <https://media.vanlanschot.nl/media/pdfs/2017-annual-report-van-lanschot-kempen.pdf>

(18) <http://www.kempen.nl/uitsluitingen/>

Triodos Bank

(0 USD

– streng beleid)

Triodos Bank is een bank van Nederlandse oorsprong. Ze is actief in vijf landen in Europa, waaronder België. De bank is gespecialiseerd in duurzame financiële diensten (sparen, beleggingen en kredieten) aan particuliere klanten en bedrijven.

Triodos sluit alle bedrijven uit die betrokken zijn bij **wapengerelateerde activiteiten**. Dit omvat de ontwikkeling, vervaardiging, het onderhoud en de verkoop van wapens, evenals speciaal ontworpen componenten voor wapens en diensten voor de wapenindustrie die essentieel zijn voor het functioneren van wapens, inclusief kernwapens.⁽¹⁹⁾

Het uitsluitingsbeleid van Triodos Bank is van toepassing op **alle activiteiten**, zowel de commerciële bankactiviteiten als spaar en vermogensbeheer diensten, ongeacht of ze intern of door intern worden beheerd. Triodos gaat heel ver in haar **transparantie**. Ze publiceert de lijst van alle bedrijven die in aanmerking komen voor investeringen door Triodos-fondsen en Triodos Bank Private Banking.

(19) <https://www.triodos.be/nl/over-triodos-bank/wat-we-doen/duurzaamheidstoetsing/uitsluitingscriteria/>

Aanbevelingen

AANBEVELINGEN VOOR DE BELGISCHE OVERHEID:

Breid de **wet Mahoux**, die de financiering van bepaalde controversiële wapens verbiedt, uit naar alle kernwapenproductie.

—

Neem uw verantwoordelijkheid als grootste aandeelhouder van **BNP Paribas** om investeringen in kernwapens door de bank onmiddellijk stop te zetten en in de toekomst uit te sluiten.

—

Neem uw verantwoordelijkheid als enige aandeelhouder van **Belfius** om de bank aan te zetten een strenger beleid te hanteren wat betreft kernwapenproducenten, aangezien de huidige bepalingen ongewenste onethische investeringen in kernwapens in de praktijk mogelijk maken. Als overheidsbank zou Belfius des te meer gehoor moeten hebben voor de verzuchtingen van haar klanten en de Belgische bevolking in het algemeen.

AANBEVELINGEN AAN BANKEN EN ANDERE FINANCIËLE INSTELLINGEN:

Hanteer een duidelijk en **ondubbelzinnig investeringsbeleid** dat alle soorten betrokkenheid in kernwapenproducenten uitsluit, voor alle soorten bedrijven, financieringsvormen, productklassen en distributiekkanalen. Vermijd achterpoortjes en uitzonderingsmaatregelen.

—

Wees **transparant**: publiceer het **beleid** en een **uitsluitingslijst** van (kernwapen)bedrijven waar niet langer in geïnvesteerd wordt.

—

Stop zo snel mogelijk de **bestaande investeringen** in kernwapenproducenten en her-nieuw geen financieringen.

Doe mee!

Contacteer uw bank. Stuur haar een compliment als ze goed bezig is of een klacht als ze haar (kern)wapenbeleid moet bijsturen via Bankwijzer.be en Nonukes.be

Bijlage

Som per Bank Value (USD mln)	Bond issue	Bondholding	Corporate loan	Revolving credit facility	Share issue	Shareholding	Eindtotaal
Ackermans & van Haaren							54,12
Honeywell International							53,73
Serco Group							0,39
Banque Degroof Petercam		16,23					108,05
Airbus Group							26,06
BAE Systems							1,87
Boeing							4,03
Fluor		16,23					16,49
Honeywell International							8,86
Huntington Ingalls Industries							0,50
Jacobs Engineering Group							0,40
Northrop Grumman							1,72
Safran							7,86
Thales							40,24
BNP Paribas	1793,08	20,83	1230,90	5541,72		14,10	8971,86
Aecom	342,73		450,90	419,05			1212,68
Airbus Group	523,28			134,01			657,74
BAE Systems				130,74			130,74
Bechtel				1100,00			1100,00
Boeing	164,33			540,00			704,43
BWX Technologies			40,00	110,28			150,28
CH2M Hill				220,00			220,00
Fluor	223,80			1735,04			1958,83
General Dynamics							0,50
Honeywell International	63,72			242,23			350,33
Huntington Ingalls Industries							2,00
Jacobs Engineering			740,00	488,85			1228,85
Jacobs Engineering Group							3,59
Larsen & Toubro	66,67						86,56
Lockheed Martin							33,02
Northrop Grumman	50,25			64,00			210,95
Orbital ATK							2,41
Safran	233,10	20,83		235,22			564,06
Serco	125,21			122,31		14,10	14,10
Thales							340,79
Deutsche Bank	2351,70	277,79		2677,75	385,65	926,91	7220,78
Aecom							2,72
Aerojet Rocketdyne						8,08	8,08
Airbus Group	430,21			134,01		465,11	1067,09
BAE Systems	366,67			130,74		380,42	890,52
Boeing	218,84	57,36		540,00			816,20
BWX Technologies						28,29	28,29
General Dynamics		68,13					68,13
Honeywell International	900,00	139,97		1395,19			2435,16
Huntington Ingalls Industries						45,01	49,46
Jacobs Engineering Group							15,71
Larsen & Toubro	4,50						28,60
Lockheed Martin							145,69
Northrop Grumman	152,25			64,00			383,72
Orbital ATK							7,44
Safran	279,24			413,80	385,65		1223,51
Serco Group							1,57
Thales		12,34					48,89
ING Group	26,17			868,52			902,59
Airbus Group				66,03			66,03
Fluor	26,17			802,49			828,66
Huntington Ingalls Industries							1,04
Jacobs Engineering Group							0,34
Lockheed Martin							3,54
Northrop Grumman							2,29
Orbital ATK							0,69
KBC Group				44,64			314,56
Aecom							0,48
Airbus Group							42,65
BAE Systems							4,36
Boeing							71,65
BWX Technologies							0,04
Fluor							1,54
Honeywell International							83,41
Huntington Ingalls Industries							2,14
Jacobs Engineering Group							1,10
Larsen & Toubro							0,79
Northrop Grumman							35,66
Orbital ATK							0,39
Safran							17,35
Serco				44,64			44,64
Thales							8,35
Treetop Asset Management							40,06
Airbus Group							11,06
Safran							29,00
Overige							1,08
Eindtotaal	4170,96	314,85	1230,90	9132,64	385,65	941,01	17613,10

Colofon

Dit rapport is een productie van de Belgische Coalitie tegen Kernwapens in samenwerking met FairFin

Auteurs: Sébastien Mortier (FairFin), Pieter Teirlinck (Vrede vzw)

Analyse beleid en investeringen financiële instellingen: Sébastien Mortier

Met dank voor de medewerking van: Willem Staes, Samuel Legros, Marjon Meijer, Susi Snyder en Maaïke Beenes

Dit onderzoek is gebaseerd op het rapport Don't Bank on the Bomb 2018

Vormgeving: www.what-s-in-a.name

FAIRFIN
meer dan geld

